

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ความสำคัญและที่มาของประเด็นทำการวิจัย

แก่งละว้าเป็นบึงน้ำขนาดใหญ่อยู่ในจังหวัดขอนแก่น มีพื้นที่อยู่ใน 3 ตำบล คือ ตำบลโคกสำราญ อำเภอบ้านแฮด ตำบลเมืองเพียและตำบลบ้านไผ่ อำเภอบ้านไผ่ มีหมู่บ้านที่อยู่ติดกับแก่งละว้าในเขตตำบล/อำเภอดังกล่าว 20 หมู่บ้าน มีชาวบ้านอาศัยอยู่ถึง 3,051 ครัวเรือน และมีประชากรรวมทั้งสิ้น 13,631 คน

แก่งละว้าเป็นทรัพยากรที่เป็นทั้งแหล่งน้ำ แหล่งอาหาร ที่ชาวบ้านในท้องถิ่นใช้อุปโภคบริโภค และยังเป็นแหล่งที่สร้างงานสร้างอาชีพ อันนำไปสู่การสร้างรายได้ของชาวบ้านในแถบนั้น แก่งละว้าจึงนับว่าเป็นทรัพยากรที่สำคัญสำหรับชาวบ้านที่อาศัยอยู่โดยรอบและบริเวณใกล้เคียง

อย่างไรก็ดี เนื่องจากชุมชนในพื้นที่รอบๆ แก่งละว้า อยู่ใกล้เขตเมือง การอพยพเคลื่อนย้ายแรงงานจึงมีมากโดยเฉพาะผู้ที่อยู่ในวัยกำลังแรงงาน วิถีชุมชนเปลี่ยนแปลงจากสภาพชนบทสู่วิถีความเป็นเมืองมากขึ้น มีไฟฟ้าและน้ำประปาทุกพื้นที่ มีถนนลาดยางครอบคลุมพื้นที่ นอกจากนี้ ยังมีหมู่บ้านตามสันเขื่อน อาทิ บ้านชีกกคือ

แม้ว่าแก่งละว้าจะมีสภาพการเปลี่ยนแปลงเป็นชุมชนเมืองดังกล่าว แต่ชุมชนในพื้นที่นี้ยังมีปัญหาพฤติกรรมกรบิโภคอาหารดิบโดยเฉพาะอย่างยิ่งปลาดิบและเนื้อวัวดิบ จึงส่งผลให้ประชาชนที่อาศัยอยู่ในพื้นที่ดังกล่าวป่วยเป็นโรคพยาธิใบไม้ตับและก่อให้เกิดโรคมะเร็งท่อน้ำดี ซึ่งมีจำนวนกว่า 1,000 รายต่อปี นอกจากนี้ยังพบว่า วิถีชีวิตที่เปลี่ยนแปลงไปนี้ ทำให้ผู้สูงอายุป่วยเป็นโรคเบาหวานหลายรายเกือบทุกพื้นที่

จากสภาพข้อมูลพื้นฐานพอสังเขปดังกล่าว คณะผู้วิจัยจึงให้ความสนใจที่จะเข้าไปศึกษาข้อมูลเพื่อสำรวจศักยภาพพื้นที่แก่งละว้า ในอันที่จะรองรับงานวิจัยและพัฒนาเชิงบูรณาการในลักษณะสหสาขาวิชา อีกทั้งพื้นที่ดังกล่าวยังสามารถใช้เป็นชุมชนต้นแบบทางการศึกษาของมหาวิทยาลัยขอนแก่นอีกด้วย

1.2 วัตถุประสงค์ของโครงการวิจัย

โครงการนี้ มีวัตถุประสงค์หลักเพื่อศึกษาลำรวจถึงศักยภาพของพื้นที่แก่งละว้าในการรองรับงานวิจัยและพัฒนาแบบบูรณาการ ของมหาวิทยาลัยขอนแก่น (Community Area Base for Khon Kaen University)

1.3 ขอบเขตของโครงการวิจัย

โครงการฯ ศึกษาพื้นที่แก่งละว้า ซึ่งตั้งอยู่ในเขตอำเภอบ้านแฮด และอำเภอบ้านไผ่ จังหวัดขอนแก่น ดังนี้

1.3.1 อำเภอบ้านแฮด พื้นที่แก่งละว้าที่อยู่ในเขตอำเภอบ้านแฮด มี 1 ตำบล คือ

1) ตำบลโคกสำราญ ได้แก่หมู่บ้าน :-

-บ้านโคกสำราญ หมู่ 1, 11, 14

-บ้านดอนปอแดง หมู่ 5, 16

-บ้านหนองหัวช้าง หมู่ 8

1.3.2 อำเภอบ้านไผ่ มี 2 ตำบลที่อยู่ติดกับบึงแก่งละว้าคือ

1) ตำบลบ้านไผ่ ได้แก่หมู่บ้าน :-

-บ้านเป่า หมู่ 3

-บ้านโนนละม่อม หมู่ 4

-บ้านธาตุ หมู่ 5

-บ้านป่าแดง หมู่ 6

2) ตำบลเมืองเพีย ได้แก่หมู่บ้าน:-

-บ้านเมืองเพีย หมู่ 1, 2, 8

-บ้านหนองนางขวัญ หมู่ 9

-บ้านละว้า หมู่ 5, 6, 10

-บ้านคามวารี หมู่ 14

-บ้านชีกกค้อ หมู่ 7, 13

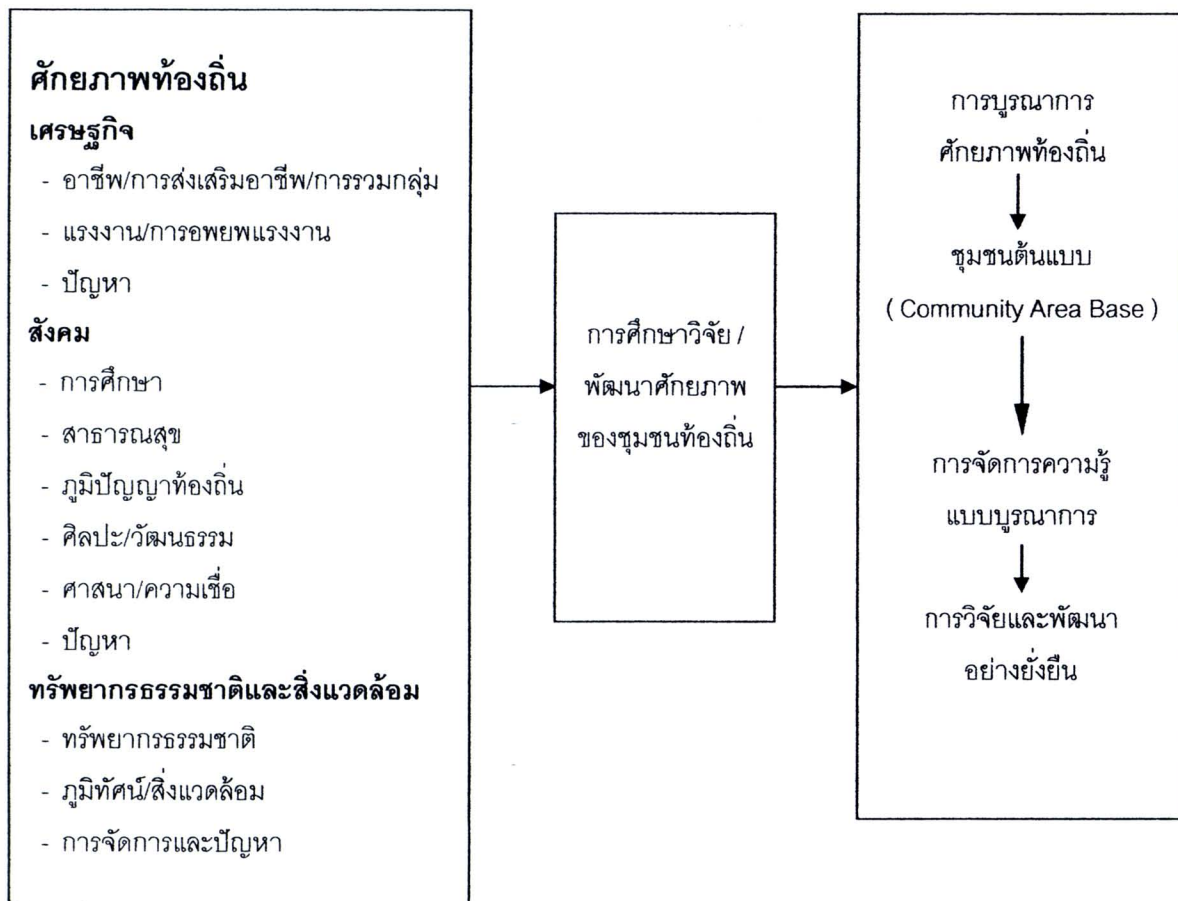
1.4 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1.4.1 ได้ทราบถึงศักยภาพพื้นที่แก่งละว้าอันจะนำไปสู่การศึกษาวิจัยและพัฒนาแบบบูรณาการของมหาวิทยาลัยขอนแก่น

1.4.2 สามารถใช้พื้นที่แก่งละว้าเพื่อเป็นชุมชนต้นแบบในการศึกษาและดูงานของมหาวิทยาลัยขอนแก่น

1.5 กรอบแนวความคิด

ในการศึกษานี้จะดำเนินการสำรวจภายใต้กรอบแนวความคิด ดังนี้

1.6 นิยามศัพท์เฉพาะ

1.6.1 แรงงาน หมายถึง ผู้ที่อาศัยอยู่ในครัวเรือนและทำงานในชุมชนท้องถิ่น

1.6.2 การอพยพแรงงาน หมายถึง ผู้ที่อยู่ในวัยกำลังแรงงานและไปทำงานต่างถิ่น

1.6.3 การศึกษา หมายถึง การศึกษาความรู้จากระบบโรงเรียน พิพิธภัณฑสถานท้องถิ่น ศูนย์ข้อมูล / แหล่งเรียนรู้ในท้องถิ่น รวมถึงการฝึกอบรมต่าง ๆ

1.6.4 ภูมิปัญญาท้องถิ่น หมายถึง ความรู้แจ้ง รู้จริง ความเจนจัดที่ได้จากการสั่งสมประสบการณ์ตรงและความเชี่ยวชาญในพื้นที่นั้นๆ โดยมีสภาพทรัพยากรธรรมชาติ ผู้คนและมรดกวัฒนธรรมเป็นปัจจัยสำคัญ

1.6.5 ความเชื่อ หมายถึง การยอมรับอย่างใดอย่างหนึ่ง ซึ่งสามารถเกิดขึ้นจากความศรัทธาหรือเหตุผล และอาจเกิดขึ้นจากการพิสูจน์ด้วยตนเอง หรือวิธีการอย่างเป็นระบบ หรือเกิดโดยเชื่ออย่างมโนอาจ หรือยอมรับว่าเป็นจริงและถูกต้อง

1.6.6 วัฒนธรรม หมายถึง แบบแผนพฤติกรรมการดำรงชีวิตของกลุ่มคน ซึ่งสามารถเรียนรู้และถ่ายทอดกันไปโดยการสั่งสมและอบรมทั้งทางตรงและทางอ้อม ในช่วงระยะเวลาหนึ่ง แบบแผนพฤติกรรมของกลุ่มคนเป็นผลมาจากระบบความเชื่อ ค่านิยม และทัศนคติ ซึ่งถ่ายทอดกันมาด้วยกระบวนการเรียนรู้ทางสังคม หรือเป็นผลของการกระทำที่ผ่านมากและเป็นเงื่อนไขสำหรับการกระทำต่อไปในอนาคตของชนกลุ่มหนึ่ง

1.6.7 ภูมิทัศน์ หมายถึง สภาพทิวทัศน์ตามธรรมชาติที่ปรากฏแก่สายตา